

F R E D N I N G S V Æ R D I E R

MUSEUMSGÅRDEN

LÆSØ KOMMUNE

Besigtigelsesdato:	10.06.2011
Besigtiget af:	Maria Wedel Gjelstrup
Journalnummer:	2011-7.82.07/825-0001
Kommune:	Læsø Kommune
Adresse:	Museumsvej 3, 9940 Læsø
Betegnelse:	Museumsgården
Fredningsår:	1950
Omfang:	<i>Den firelængede gård (2. halvdel af 1700-tallet).</i>

— BYGNINGSBESKRIVELSE

Museumsgården ligger midt på Læsø, omgivet af marker. Mod nord danner få træer og buske en mindre have.

Museumsgården er en firelænget gård opført i sorttjæret fattigt bindingsværk, der enkelte steder har skokknægte og nagler. Kun den nordlige længe har bindingsværk med løsholte og dokker. Tavlene er delvist lerklinede og delvist muret i munkesten, alle hvidkalkede. Gårdens store tangtag er skåret til omkring vinduerne og øverst afsluttet med en mønning af tørv. I tagryggen findes tre murede, hvide skorstenspiber, med sokkel, krave og bånd om halsen. I facaderne mod syd og øst findes flere røde revledøre med ældre beslag og greb, samt mod syd en lang række små, rødmalede, diagonalt stillede vinduer. Mod nord udgøres hoveddøren til stuehuset af et grønmalet bislag. Bislaget afsluttes øverst af en række teglsten. På nordsiden findes tillige en lang række småsprossede, grønmalede vinduer. Mod vest findes to små, grønmalede vinduer og en bred, tofløjet revleport med en revledør ved siden af, begge rødmalede. Port og dør fører ind til det gennemgående portrum, hvor nyere opspændte stålwirere holder sammen på spærene. Fra portrummet er der åbent ud til et stort pigstensbelagt gårdrum. Alle mure mod gårdrummet domineres af rødmalede revledøre samt enkelte grønmalede, et- og torammede vinduer. I tagfladen mod nord ses et høgab med rødmalet luge. Alle vinduer, døre og porte i Museumsgården er ældre.

Indvendigt er den oprindelige grundplan bevaret samt alle overflader og alt inventar. Vestlængen indeholder kornlager, portrum, huggehus og vaskerum. Nordlængen rummer stuehus og avtægtsbolig. Østlængen er indrettet delvist med nyere udstillingsrum og delvist med en ældre hestestald. Sydlængen indeholder ligeledes stalde til svin og køer, samt i den vestlige del en nyere museumsbutik. Stuehuset rummer ældre trægulve og malede bræddeløfter med synligt bjælkelag. Rummene er rige på udsmykkede bygningsdetaljer, herunder paneler, lister og døre. I stalde, fadbure, vaskerum og andre funktionsbestemte rum er der bevaret pigstensbelægning eller

støbte gulve. I alle fire længer findes skibstømmer og skibsinventar. Alle skorstene i huset er bevaret med åbne ildsteder. Det nye udstillingsrum med tilhørende depotrum samt butikken er de eneste rum, der har nyere overflader i form af teglstensgulve og opmurede indervægge. Butikkens loft udgøres af et nyt udspændt stykke lærred, der skærmer for undersiden af tangtaget.

— BYGNINGSHISTORIE

Museumsgården hed oprindeligt Lynggården og kan dokumenteres tilbage til 1631. Den har gennem tiden været ejet af den samme familie og er gået i arv fra generation til generation på kvindesiden, som for Læsø er et typisk kønsrollemønster, idet mændene var søfolk og ofte var væk fra øen i lange perioder. Bygningernes nøjagtige alder er svær at bestemme, men i tangtagets konstruktion findes der fyrregrene, der stammer fra øens oprindelige fyrreskov fra før 1680. I stuehuset er der genanvendt munkesten fra Hals Kirke, som blev opgivet omkring 1730 på grund af sandflugten.

Omkring 1700 bestod gården af et stuehus mod nord og en staldlænge mod syd samt en mindre mindre fritstående længe mod vest.

Omkring 1800 var stuehuset blevet forlænget og østlængen opført. Nu var gården firelænget, men alle fire længer var adskilt af smalle passager.

Omkring 1860 blev de fire længer bygget sammen, og en adgang til gårdrummet blev etableret mod vest ved den store vognport.

I 1938 blev Læsø Hjemstavnsforening oprettet. Det var foreningens formål at erhverve en typisk gammel læsøgård med tangtag tænget med ålegræs og indrette den til museum. Allerede samme år var man i stand til at købe den nuværende Museumsgård uden for Byrum. Gården var særdeles velegnet til museum, idet den kun havde undergået få ændringer igennem de sidste par generationer.

Store dele af det gamle inventar fulgte med ved overtagelsen. Museumsgården tilhørte, indtil kort før overtagelsen, Sine Krogbæk, der var født på gården i 1865. Hun blev boende, også efter at museet flyttede ind. Hun var den første kustode og var aktiv indtil sin død i 1949.

I 1980'erne indrettede museet de nyere udstillingsrum.

— KILDER

Museumsgården ”På Lynget”, brochure fra Læsø Museum

— MILJØMÆSSIG VÆRDI

Museumsgårdens miljømæssige værdi knytter sig til beliggenheden i det åbne landskab, som illustrerer det typisk flade, ubeplantede landskab, der i mange hundrede år var karakteristisk for Læsø. I kontrast til den åbne flade står det indre gårdrum, der spændes ud imellem de fire længer og danner et udendørs arbejdsrum. Gårdrummet har tillige en pigstensbelægning, der sammen med vippebrønden på gårdspladsen og stubmøllen ude på marken giver et unikt og helstøbt historisk miljø.

— KULTURHISTORISK VÆRDI

Den kulturhistoriske værdi knytter sig til de karakteristiske og lokale træk, som udgøres af tangtaget og skibstømmeret, der ses overalt i Museumsgården, samt til den funktionsopdelte grundplan med hiistorisk interiør, der vidner om de forskellige rums oprindelige brug.

Tangtagenes traditionelle opbygningsprincip ses på undersiden af taget ved de flere steder synlige vasker, der består af store mængder sammensnoet ålegræs, der fæstnet på de nederste 3-4 lægter for at danne en solid bund for resten af tangtaget. Mønningen, som udgøres af tørv hentet fra stranden, og udsikringerne omkring vinduerne, er ligeledes vidnesbyrd om lokale håndværksmæssige traditioner.

De mange skibsdele, der indgår i bygningens konstruktion og interiør er tillige et karakteristisk træk for Læsø. Skibsvragene var en vigtig del af materialebruget på øen, hvor der i en lang periode næsten ingen bevoksning var, eftersom alt tømmer var blevet brugt til brændsel i saltsyderierne. Farvandet omkring Læsø med mange langstrakte, flade rev udgjorde førhen en stor fare for søfarten, og mange skibe strandede. Disse strandinger gav flere fordele til læsøboerne, dels i form af bjergeløn, og dels i form af skibstømmer, der kunne bruges til byggeri. I Museumsgårdens fattige bindingsværk ses det ældre skibstømmer, og stort set alt inventar i stuehuset, herunder døre, paneler og skabe, der stammer fra skibskahytter.

Den kulturhistoriske værdi kommer indvendigt tillige til udtryk i den bevarede grundplan, hvor de fleste funktioner har haft deres eget rum. Eksempelvis huggehus med lem til gårdspladsen, vaskerum med gruekedel, køkken med åbent ildsted, spise- og brødkammer med indbyggede hylder og skabe samt stalde med inddeling både til svin, heste og køer. Høgabet i taget fortæller om loftets brug til opbevaring. Stuehuset er delt i to, hvoraf den østlige del er den tidligere

aftægtsbolig til den ældre del af familien. Den særskilte bolig havde eget køkken og bryggers. Skorstenspibernes placering i tagryggen giver udefra en let aflæselighed af rummenes funktion, og sammen med de bevarede skorstene har de tillige stor værdi.

— ARKITEKTONISK VÆRDI

Museumsgårdens arkitektoniske værdi knytter sig til tangtagets enorme volumen, der som en blød pude glider ned over bindingsværksmurene. Særligt ved gavlene og ved udskæringerne omkring vinduer og døre fornemmes det enorme tags tykkelse og det tæt pressede ålegræs.

Indvendigt findes mange arkitektoniske detaljer omkring døre og paneler, som knytter sig til de forskellige skibbrud. Grundet dette fremstår interiøret med en blanding af forskellige mønstre, farver og teknikker, som derved skaber et varierende og kontrastfuldt udtryk. Én af de eneste gennemgående detaljer, som tillige er en klassisk byggeskik på Læsø, er at flere af vinduernes lodposter og sprosser er skåret spidse for at opnå et større lysindfald. Udformningen giver ligeledes en lethed til vinduets konstruktion og fremtræden.

— BÆRENDE FREDNINGSVÆRDIER

I Museumsgårdens ydre knytter de bærende fredningsværdier sig til det samlede volumen som en firelænget gård, til bindingsværket og det store tangtag, herunder skibstømmeret, de ældre revleporte og døre med klinkefald og greb, bislaget og de mange ældre vinduer. Hertil kommer den generelle materialeholdning.

I Museumsgårdens indre knytter de bærende fredningsværdier sig til den oprindelige grundplan med de mange tilhørende funktions bestemte rum, herunder opdeling af stuehus med aftægtsbolig samt de mange stalde og det store portrum. Endvidere til de mange ældre overflader og bygningsdetaljer, herunder gruekedel, åbne ildsteder, fyldingsdøre med låse og beslag, de egnskarakteristiske vinduer samt alle skibsdetaljer.

— ANBEFALINGER

Ingen angivet